РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ У ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНОМУ ВИМІРІ

УДК 377:802

Т. М. Вайнагий
(м. Ужгород)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ФАХОВОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Актуальність дослідження проблеми фахової міжкультурної комунікації у контексті євроінтеграційних процесів є безсумнівною, оскільки європейська інтеграція і членство в ЄС є стратегічною метою України [2, с. 148]. Важливим чинником у цьому процесі є сформована міжкультурна комунікація її учасників.

У контексті євроінтеграційних процесів до сучасних і пріоритетних завдань ми з упевненістю можемо віднести: підвищення ефективності та якості міжкультурної комунікації, розробку та апробацію новітніх технологій навчання, дослідження та реалізацію сучасних європейських освітніх моделей підготовки фахівців. Як зазначає Тетяна Калинюк [1], з розвитком євроінтеграційних процесів у демократичному суспільстві створюються умови для реалізації таких завдань, як гуманізація освіти; адаптація особистості до життя у полікультурному просторі; виховання і розвиток людини, орієнтованої на співпрацю і взаємодію у полікультурному середовищі; гуманістичний розвиток особистості у контексті діалогу культур.

Таким чином, поглиблення міжнародних зв’язків України, інтеграція країни до загальноєвропейських структур вимагає отримання студентами більш стійкої підготовки, спрямованої на практичне оволодіння іноземною мовою на сучасному науковому рівні й тим самим підвищує роль іноземної мови як важливого засобу міжкультурної комунікації.

Зміни, що відбуваються, вимагають нового підходу до забезпечення освітньою системою повнішого, особистісно- та соціально-інтегрованого результату з точки зору сучасної компетентнісно-педагогічної парадигми, орієнтованої на формування творчої, ініціативної, самостійної, мобільної, конкурентоздатної особистості для ефективного здійснення соціальної та професійної діяльності у полікультурному середовищі.

В умовах приєднання України до світового та європейського освітнього простору особливого значення набуває проблема підготовки молоді до міжкультурної комунікації як важливого фактора інтеграції. Інтенсифікація міжнародної діяльності, наявність широкого спектру можливостей спілкування з представниками інших культур і національностей зумовили необхідність модернізації змісту освітнього процесу, надавши йому особливі ціннісно-цільові пріоритети в оволодінні студентами комунікативною компетенцією як готовністю до міжкультурної комунікації.

Наявність цих тенденцій ініціює істотні зміни, що відбуваються у вищій школі, та сприяє ефективній підготовці компетентних фахівців.

До останнього часу завданням вишів було «накачування» студентів фундаментальними знаннями, й зовсім не зверталася увага на навчання студентів умінню організовувати комунікативний бік своєї професійної діяльності. Так, випускники виявляються не готовими до умов професійної діяльності, зростаючого ритму життя та застосуванню знань, що ускладнюються щомиті. Таким чином, ВНЗ повинен забезпечити студентів знаннями, уміннями й навичками, які сумісно з первинним досвідом професійної діяльності зроблять його компетентним у міжкультурній комунікації, а, звідси, й конкурентоздатним на ринку праці.

Нові тенденції у системі професійної освіти вимагають модернізації теоретико-методологічних підходів, концептуальних положень, на основі яких здійснюється удосконалення підготовки студентів до міжкультурної комунікації, а також трансформації змісту даного процесу, форм і методів навчання.

Удосконалення підготовки студентів до міжкультурної комунікації в контексті євроінтеграційних процесів та інтернаціоналізації освіти виконує такі функції: виявляє стан навчання міжкультурної комунікації; впливає на вибір технологій навчання; визначає зміст підготовки; встановлює відповідність вимогам виробництва; сприяє досягненню загальноєвропейських стандартів освіти. Основними напрямками удосконалення змісту підготовки студентів до міжкультурної комунікації є такі: формування іншомовної професійно спрямованої компетенції фахівців; відбір та структурування змісту підготовки на підґрунті специфіки мети навчання, що відбиває певну професійну галузь; посилення практичної спрямованості дисциплін, що вивчаються,та які відповідають потребам особистості та конкретного виробництва, де планує майбутній фахівець працювати.

Реалізація зазначених напрямків роботи сприяє не лише удосконаленню підготовки до міжкультурної комунікації, але й підвищенню конкурентоздатності вітчизняної освіти у цілому; гармонізації системи вимог до підготовки до міжкультурної комунікації з загальноєвропейськими; інтеграції українського ринку праці та освітніх послуг до загальноєвропейського.

Починаючи навчати міжкультурної комунікації, ми, передусім, визначаємося зі змістом процесу навчання та засобами навчання. У методиці існує декілька принципових підходів щодо принципів навчання міжкультурної комунікації. Т.Г. Грушевицька, В.Д. Попков, О.П. Садохін, В.Г. Зінченко вважають, що набуття умінь та навичок міжкультурної комунікації повинно відбуватися на підґрунті функціонального підходу, який передбачає, що кожний елемент культури виконує певну функцію, грає певну роль у людському суспільстві. Тому навчання слід спрямовувати на вивчення елементів культури, їх сутність, цінність, причинно-наслідкових зв’язків між ними та їх взаємного впливу.

В.П. Фурманова віддає перевагу філологічному та соціологічному підходам. Філологічний підхід передбачає вивчення культури через слово шляхом експлікації національно-культурних понять (національно-маркіровані слова та словесні комплекси, які є джерелом фонових знань), а також семантичним об’ємом іншомовних текстів, що розкривають культурну дійсність, яка передається словами. Однак цього виявляється замало та вимагає ще й оволодіння соціокультурним досвідом носія мови. Тому соціологічний підхід, на думку російської дослідниці,

спрямовує на засвоєння культури шляхом формування фонових знань через вивчення суспільства, носія мови, а також повсякденної культури [3].

На культурологічному підході до навчання міжкультурної комунікації наголошують У.Самнер, Р.Бенедикт, О.П. Садохін, О.А. Леонтович. Проте вони одностайні ще й в думці про необхідність залучення й релятивістського підходу. Використання такого підходу вимагає виховання поваги та толерантності до норм, цінностей, типів поведінки інших культур, оскільки провідна ідея культурного релятивізму полягає у визнанні рівнозначності культурних цінностей, у визнанні неповторності та унікальності усіх культур.

У нашому дослідженні ми робимо спробу поєднати культурологічний та компетентнісний підходи до навчання міжкультурної комунікації, оскільки вважаємо, що у відповідності до нових тенденцій навчання міжкультурної комунікації можна визначити як навчання міжкультурної компетентності та міжкультурної компетенції. Дослідивши значну кількість авторитетних наукових праць, видань та методичних пошуків, робимо висновок, що міжкультурна компетентність – це характеристика особистості, що складається з трьох компонентів: культурно маркірованих знань, сформованих комунікативних умінь і, як наслідок, здатності до міжкультурного спілкування. Міжкультурна компетенція – це діяльнісна сторона особистості студента, яка спрямована на реалізацію та актуалізацію міжкультурної компетентності та на адекватну міжкультурну комунікацію в умовах діалогу культур.

Аналізуючи зміст навчання міжкультурної комунікації, ми пропонуємо виокремити у навчанні наступні аспекти: навчання міжкультурної вербальної та паравербальної компетентності та компетенції; навчання невербальної компетентності та компетенції; формування вторинної культурно-мовної особистості, тобто особистості, що володіє міжкультурними знаннями й уміннями, здатної адекватно адаптувати, доповнювати та застосовувати отримані знання у процесі міжкультурної комунікації.

Розглянемо зазначені аспекти змісту навчання міжкультурної комунікації у ВНЗ. По-перше, міжкультурна вербальна комунікація. Для ефективної міжкультурної комунікації студентів слід навчити: 1) необхідного рівня мовної компетентності та компетенції; 2) паралінгвістичних засобів мови; 3) різноманітних стилів комунікації та умінь правильно ними користуватися. Другим компонентом навчання міжкультурної комунікації є навчання невербальної комунікації. На жаль, на вивчення невербальної комунікації не заплановано багато навчального часу, що призводить до недостатньо сформованої міжкультурної компетенції у цьому аспекті і, як наслідок, до комунікативних невдач міжкультурної комунікації. Для третього аспекту навчання необхідно, аби студент набув і актуалізував знання як про власну, так і про іншу національну картину світу, національний менталітет, національний характер, стереотипи й цінності.

Отже, з’ясувавши аспекти навчання міжкультурної комунікації, постає питання, як визначити зміст навчання міжкультурної комунікації. По-перше, якщо ж вже, проаналізувавши науково-теоретичну літературу з означеної проблеми, ми змогли позначити основні аспекти навчання міжкультурної комунікації, то більша складність полягає у відборі та визначенні об’єму та характеру навчального матеріалу. По-друге, на жаль, не існує універсального навчально-методичного

комплексу для студентів. Тому кожний викладач змушений відшукувати той навчальний матеріал, який він вважає важливим і необхідним для формування міжкультурної компетентності, розробляючи власну систему навчання, ґрунтуючись на загальнопедагогічних та загально методичних принципах. По-третє, матеріал, що використовується, здебільшого має інформативний характер і його метою є формування міжкультурної компетентності, тобто деяких знань і здібностей до міжкультурної комунікації, а не формування міжкультурної компетенції, як діяльності у міжкультурному просторі.

Таким чином, для того щоб подолати ці труднощі, необхідно, по-перше, будувати процес навчання на основі міждисциплінарного розподілу навчального матеріалу. Відбір навчального матеріалу повинен базуватися на принципах автентичності, тематичності, діалогу культур з ухилом на знання власної культури, необхідності і достатності, послідовності та систематичності. По-друге, навчальний матеріал слід представляти в навчально-методичних комплексах для ВНЗ із зазначенням надійних інтернет-джерел, для отримання сучасних відомостей культурологічного характеру. Це сприятиме формуванню міжкультурної компетентності. По-третє, для формування міжкультурної компетенції необхідно аби навчально-методичний комплекс був збудований на основі особистісно-діяльнісного підходу з використанням проектної методики, проблемного навчання, застосування інформаційних засобів та застосуванням навичок студентської навчальної автономії. Таким чином, студент буде найефективніше залучений у процес навчання міжкультурної комунікації.

Таким чином, ми з'ясували, що модернізація сутності та завдань підготовки студентів до міжкультурної комунікації спрямована на підготовку не вузького професіоналу та отримувача доволі обмежених знань, а інтелектуально-розвинену особистість, адаптовану до сучасного соціуму.

Список використаних джерел

1. Калинюк Т. До проблеми використання лінгвокраїнознавчих знань у процесі вивчення іноземної мови у вищій школі // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 364 – 370.
2. Куць О. Мовна політика в державотворчих процесах України: [навч. посіб.] / О.Куць. – Х.: ХНУ ім. М.В. Каразіна, 2004. – 276 с.
3. Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике преподаваемых языков (яз. вуз): дисс. д-ра пед. наук. – М., 1994. – 475 с.

Анотація

Статтю присвячено стану та тенденціям підготовки студентів до міжкультурної комунікації. Представлені наукові підходи та принципи, які сприяють удосконаленню підготовки до міжкультурної комунікації. Розглядаються цілі, завдання та основні напрямки удосконалення підготовки як значущого компоненту становлення професіоналу. Пропонуються компоненти змісту навчання міжкультурної комунікації, труднощі визначення їх характеру та об'єму. Робиться припущення, що навчання міжкультурної комунікації складається з навчання міжкультурної вербальної, паравербальної та невербальної компетентності та

компетенції, а також включає формування культурно-мовної особистості, що має певні знання й уміння та здатна адекватно адаптувати, доповнювати та застосовувати отримані знання у процесі міжкультурної комунікації.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, міжкультурна компетенція, освітня інтеграція.

Abstract

The article is devoted to students' intercultural communication training modern state and trends. The author suggests scientific approaches and principles on the basis of which this training could be improved concentrating on the aims, tasks and main ways of intercultural communication training as a significant component of professional education. The author determines the components of the intercultural communication teaching, describes the difficulties of defining these components character and amount. We state that the process of intercultural communication teaching consists of verbal, non-verbal and paraverbal components. Besides it includes the creating of the culturally-bound language personality having intercultural knowledge and skills, and capable of adequately acquiring, adapting and applying the knowledge obtained in the process of intercultural communication.

Keywords: intercultural communication, intercultural competence, intercultural knowledge, educational integration.

УДК 316.7:378.1

Х. М. Вінтонів
(м. Івано-Франківськ)

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ: ТЕОРИТИЧНИЙ АСПЕКТ

Комунікативна культура є однією з визначальних властивостей сучасної людини, оскільки займає провідне місце в загальнокультурному і професійному становленні особистості. Сучасні філософські дослідження переконують, що феномен комунікативної культури є обов'язковою умовою соціальної взаємодії.

Для роботи працівників нафтогазової сфери необхідним є міжособистісна взаємодія, коли спілкування виступає як сукупність зв'язків і взаємовпливів, у якій формуються й реалізуються стосунки керівника і підлеглого, керівника і партнерів по бізнесу, між співробітниками. Психологічні механізми сприймання, розуміння один одного, взаємовплив і рольова поведінка відображаються у комунікативній культурі особистості. Потреба підвищення професійної майстерності фахівців нафтогазової сфери шляхом формування й розвитку їхньої комунікативної культури і недостатня розробленість теми у науковій літературі зумовлюють актуальність вивчення цієї проблематики.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні феномену комунікативної культури як складової професійної майстерності та особистісної культури фахівців нафтогазової сфери.